

Utredning av riksintressepåverkan

Ljunghusen 12:6 m.fl.

Detaljplan för bostadsbebyggelse i
Vellinge kommun, Skåne län

Produktion: Enetjärn Natur AB 2016

enetjärn
natur ab

2016-03-14

Om dokumentet

Enetjärn Natur AB på uppdrag av AB Ljungskogens strandbad.

Utredning av riksintressepåverkan - Ljunghusen 12:6 m.fl. - Detaljplan för bostadsbebyggelse i Vellinge kommun, Skåne län

Utredningen har genomförts under januari-februari 2016.

Detta dokument tjänar som en kunskapssammanställning och vägledning inför fortsatt projektering och utredning av detaljplanen för den planerade bostadsbebyggelsen.

Följande personer har medverkat i utredningen:

Kaj Svahn – utredning, bedömningar och rapportering. Kaj är naturvårdskonsult med erfarenhet av fältinventeringar, GIS-analys, landskapsanalys och konsekvensbedömning inom MKB.

Sofia Lund – kvalitetsgranskning. Sofia är senior konsult med lång erfarenhet av tillståndsprövningar där ianspråktagande av naturmiljöer står i centrum. Hon har också erfarenhet av kommunalt arbete med planer och riksintressen.

Johanna Ersborg - kvalitetsgranskning. Johanna är miljöjurist med lång erfarenhet av miljö rätt och samhällsplaneringsfrågor från bland annat regeringskansliet, mark- och miljödomstolen och kommunal förvaltning.

Samtliga är verksamma vid Enetjärn Natur.

Samtliga fotografier: Kaj Svahn.

Kartmaterial har använts med tillstånd från Lantmäteriet:

© Lantmäteriet Medgivande R50171088_140001

Omslagets framsida: Bild från västra delen av planområdet där planterad tallskog dominerar.

Innehåll

Om dokumentet	2
Sammanfattning.....	4
1 Inledning.....	6
1.1 Om uppdraget.....	6
1.2 Motstående intressen	6
1.3 Frågeställning.....	6
1.4 Metodik.....	7
2 Planområdet.....	8
2.1 Planområdet.....	8
2.2 Naturvärden i planområdet.....	9
2.3 Omgivningen	10
3 Bakgrund riksintresseområden.....	12
3.1 Historik.....	12
3.2 Riksintresseområdenas syfte.....	12
3.3 Avvägningar vid motstående intressen	13
3.4 Miljöbalken kap. 3 och kap. 4.....	14
4 Riksintressen enligt MB kap 3	15
4.1 Riksintresse för friluftsliv - F5 Skanör-Falsterbohalvön, Vellinge kommun	15
4.2 Riksintresse för naturvård - N91 Måkläppen-Limhamnströskeln	21
5 Riksintressen enligt MB kap 4	27
5.1 Natura 2000.....	27
5.2 Riksintresse för högexploaterad kust - Skånes kustzon	29
6 Bedömningar kring påverkan på berörda riksintressen.....	33
6.1 Riksintresse för friluftsliv	33
6.2 Riksintresse för naturvård.....	34
6.3 Natura 2000.....	36
6.4 Riksintresse för högexploaterad kust.....	36
6.5 Samlad bedömning riksintresse	37
Källor.....	38

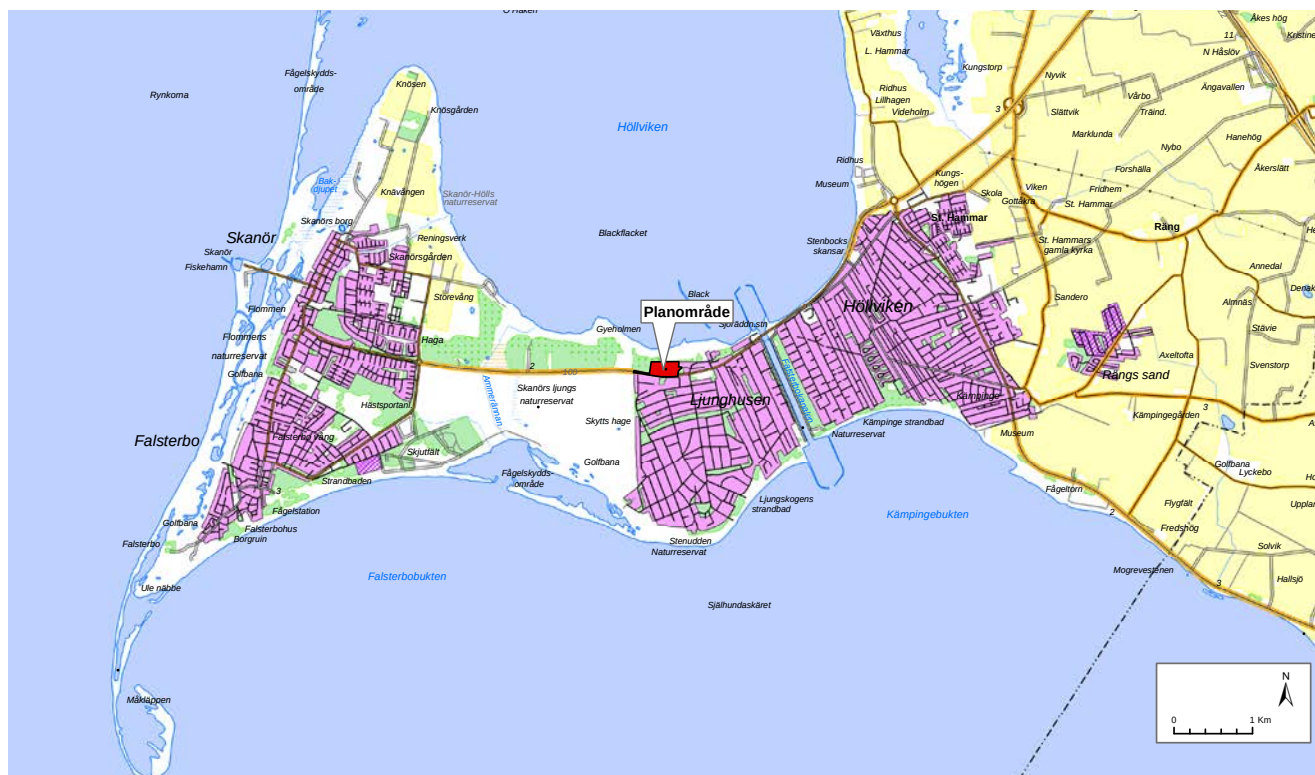
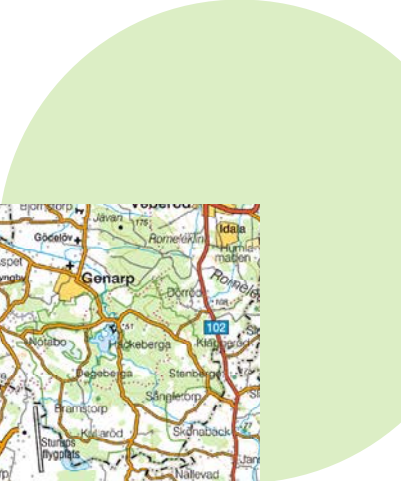

Sammanfattning

Nedanstående utredning har gjorts i syfte att klargöra huruvida berörda riksintresseområden för naturvård och friluftsliv, två Natura 2000-områden samt riksintresse för högexploaterad kust kan komma att lida påtaglig skada vid ett genomförande av detaljplanen för Ljungshusen 12:6 m.fl. Området är beläget i Vellinge kommun i sydvästra Skåne, figur 1. Utredningen har genomförts genom att definiera vad som utgör kärnvärden inom respektive riksintresse och därefter lokalisera dessa geografiskt. Arbetet har utmynnat i en precisering av innehåll och lokalisering av respektive riksintresseområdes värdekärnor. Observera att påverkan på fågellivet har utretts separat i en s.k. fågelutredning (Enetjärn Natur 2016). För detaljerade frågor som berör påverkan på fågelarter och fågellokaler hänvisas därför till denna utredning.

Som utgångspunkt för att definiera vad som ingår i respektive riksintresseområdes kärnvärden har riksintresseområdenas registerblad respektive Natura 2000-områdenas bevarandeplaner och Länsstyrelsens i Skånes särskilda publikation angående riksintresset för högexploaterad kust använts och de aspekter som presenterats däri har antagits utgöra just kärnvärden, d.v.s. det som riksintresseområdena och Natura 2000-områdena syftar till att bevara.

För samtliga berörda områden har resultatet av analyserna visat att detaljplaneområdet inte sammanfaller med några kärnvärden och att riksintresseområdena respektive Natura 2000-områdena därmed inte riskerar att lida påtaglig skada vid detaljplanens genomförande. Det aktuella området hyser värden både vad gäller natur och friluftsliv, men de bedöms vara av lokal karaktär snarare än av riksintresse.

1 Planområdets lokalisering på Falsterbonäset i Vellinge kommun, Skåne län.

2016-03-14

1 Inledning

1.1 Om uppdraget

AB Ljungskogens strandbad planerar en utbyggnad av bostadshus i nordvästra delen av samhället Ljunghusen på Falsterbohalvön i Vellinge kommun. I samband med samrådet kring detaljplanen för det aktuella området har frågor väckts kring vilken påverkan detaljplanens genomförande skulle medföra för de riksintresseområden som berör, eller finns i anslutning till, planområdet. Frågan har behandlats tidigare, bl.a. i detaljplanens miljökonsekvensbeskrivning, men trots det tarvas en djupare utredning av frågan. AB Ljungskogens strandbad har beställt en sådan utredning av Enetjärn Natur AB. Resultaten av utredningen presenteras i denna rapport. Enetjärn Natur är ansvariga för de bedömningar som görs i rapporten.

1.2 Motstående intressen

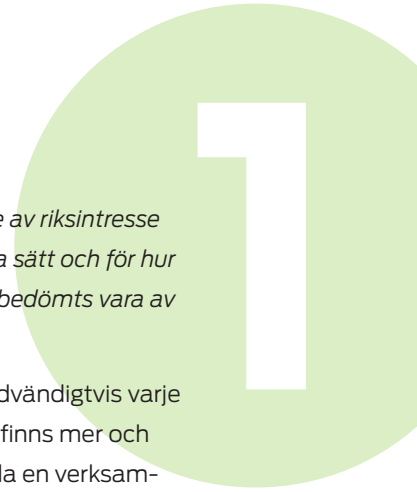
Det aktuella planområdet ligger inom riksintresse för friluftsliv - *F5, Skanör-Falsterbohalvön, Vellinge kommun*. I norr angränsar området även till riksintresse för naturvård - *N91 Måkläppen-Limhamns-tröskeln*. I nära anslutning finns även riksintresseområden för kulturmiljö och för yrkesfiske. Dessa är alla riksintresseanspråk enligt Miljöbalken kap 3. Vidare ligger området inom ett riksintresse enligt Miljöbalken kap 4, nämligen riksintresse för högexploaterad kust - *Skånes kustzon*. I norr angränsar området även till två olika Natura 2000-områden vilka även de utgör riksintresse enligt Miljöbalken kap 4. Det finns avgörande skillnader mellan riksintressen som är utpekade enligt Miljöbalkens kap 3 respektive kap 4 vilket vi återkommer till längre fram. Av de riksintresseområden som ligger i närheten är det riskerna för påverkan på de båda riksintresseanspråken för naturvård och friluftsliv, riksintresset för högexploaterad kust samt Natura 2000-områdena som lyfts fram i samrådet kring detaljplanen. Övriga bortses därför ifrån i den vidare utredningen.

1.3 Frågeställning

En avgörande fråga för huruvida detaljplanen kan genomföras eller ej är huruvida den planerade bostadsbebyggelsen skulle medföra *påtaglig skada* på de riksintresseområden som berörs. Vad som avses med påtaglig skada är inte tydligt definierat i lagtexterna, men i Naturvårdsverkets allmänna råd om tillämpning av regelverken kring riksintresseområden för naturvård och friluftsliv anges bl.a. följande angående påtaglig skada:

Påtaglig skada på natur- eller kulturmiljön kan uppstå om en åtgärd kan mer än obetydligt skada något eller några av de natur-, kultur- eller friluftsvärden som utgör grunden för riksintresset.

samt

Vid bedömning av om en åtgärd kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön i ett område av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet bör det analyseras hur mycket, på vilka sätt och för hur lång tid åtgärden kan inverka negativt på de värden som utgör grund för att området har bedömts vara av riksintresse. (Naturvårdsverket 2005a & Naturvårdsverket 2005b).

Till skillnad från t.ex. naturreservat och andra mer distinkta skyddsformer så är inte nödvändigtvis varje kvadratmeter av ett riksintresseområde skyddsvärt i ett nationellt perspektiv, utan det finns mer och mindre intressanta avsnitt inom det definierade området. För att kunna avgöra huruvida en verksamhet medför påtaglig skada på ett riksintresseområde behöver således de värden som utgör grunden för riksintresset identifieras och lokaliseras och för detta ändamål finns ett registerblad knutet till varje utpekad riksintresse enligt Miljöbalkens kap 3 där dessa värden pekas ut (Naturvårdsverket 2005a). För de här aktuella riksintressena enligt Miljöbalkens kap 4 finns motsvarande dokument som preciserar vilka värden områdena syftar till att skydda.

Följande utredning syftar till att analysera hur de värden som ligger till grund för utpekandet av de berörda riksintresseområdena är fördelade geografiskt, huruvida de sammanfaller i värdekärnor och i vilken mån värdena riskerar att påverkas vid en utbyggnad av bostäder. Därigenom presenteras ett relevant underlag för bedömningar kring huruvida de berörda riksintresseområdena kan antas lida påtaglig skada vid ett eventuellt genomförande av detaljplanen.

1.4 Metodik

Utredningen av riksintresseområdena är i första hand genomförda som en GIS-analys och en litteraturstudie men har även kompletterats med ett fältbesök. Känd relevant data om naturtyper, skyddade områden etc. har inhämtats i digitalt och georefererat format från Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Skåne genom länsstyrelsernas GIS-portal. Liknande information i textformat har hämtats från bl.a. Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Skåne samt Vellinge kommun i en rad publikationer (reservatsbeslut, naturvårdsprogram etc.) via deras respektive hemsidor. Dessutom har inrapporterade observationer av olika arter hämtats från ArtDatabanken, inklusive skyddsklassade fynd. Specifik Information om naturen i och kring planområdet har hämtats från de naturvärdesbedömningar som genomförts i området av Naturcentrum AB & Calluna AB samt genom egna fältbesök. Tack vare att området har besökts ofta av utredaren i andra sammanhang har också egna observationer kunnat ligga till grund för karteringar av vissa naturtyper och vissa arters utbredningsområden.

2 Planområdet

För att senare kunna göra relevanta jämförelser mellan planområdet och de värden som respektive riksintresseområde syftar till att skydda görs här en presentation av det område som berörs av detaljplanen samt dess närmaste omgivning.

2.1 Planområdet

Det område som berörs av detaljplanen omfattar ca 7 ha. Området ligger på sandig mark och kan beskrivas som en sedan länge igenväxt naturbetesmark som idag domineras av (delvis planterad) tall- och lövskog. Tallskogen är likåldrig, tät och sluten, figur 2. Lövskogspartierna domineras av björk, men det finns även inslag av al, alm, ek, poppel och rönn, figur 3. Buskskiktet är omväxlande och bitvis mycket tätt vilket på sina håll gör området närapå ogenomträngligt. Buskskiktet domineras av björnbär, kaprifol, hassel och fläder. Området genomkorsas av stigar som förbinder Ljunghusens bostadsbebyggelse med den gamla banvall som löper mellan Skanör och Ljunghusen och som avgränsar planområdet i norr.

2 Sluten, planterad tallskog i västra delen av planområdet. Buskskiktet domineras av björnbär som växer så tätt att det bitvis är svårt att ta sig fram.

3 Östra delen av området är öppnare och domineras av lövskog.

2.2 Naturvärden i planområdet

Naturvärden som tagits upp som betydelsefulla i samband med naturvärdesbömningar som gjorts av området är följande (Naturcentrum 2008, Calluna 2013, Vellinge kommun 2015, Enetjärn Natur 2016):

- några mycket ovanliga arter av björnbär (engelskt björnbär, kilbjörnbär och luddbjörnbär)
- förekomster av kärlväxten ramslök, laven glansfläck och mossan krusig ulota
- ett delområde som hyser högvuxna popplar, gamla och grova hasselbuskar och multnande ved
- ett antal bevarandevärda lövträd i det äldre trädskiktet, främst björkar med skrovlig bark och enstaka håligheter

2

- områdets betydelse som vilo- och födosöksplats för flyttande fåglar, både för tättingar och för rovfåglar som ormråk, bivråk och sparvhök
- områdets betydelse som födosökslokal för dvärgfladdermus och trollfladdermus som uppehåller sig i området under höstflytten
- förutsättningar för mindre hackspett (har häckat i området) och spillkråka genom förekomst av död ved
- förutsättningar för kungsfågel, brandkronad kungsfågel och stare att häcka i området

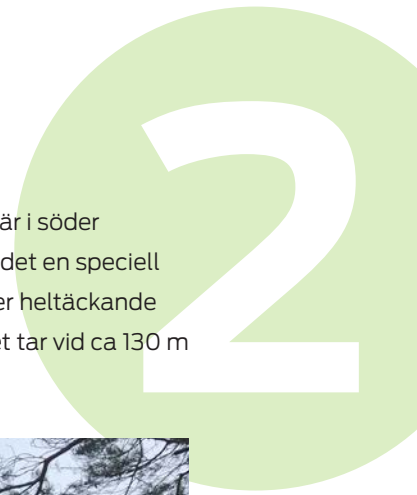
I övrigt bedöms området till största delen vara av trivial karaktär även om utvecklingspotential mot högre naturvärden finns. Av de nämnda arterna är björnbären samt bivråk, spillkråka och mindre hackspett upptagna på den svenska rödlistan (ArtDatabanken 2015).

2.3 Omgivningen

Planområdet utgör en del av ett skogsområde som, med några avbrott, sträcker sig hela vägen mellan Skanör i väster och Ljunghusen i öster, figur 1. Skogsområdet fortsätter västerut från planområdet och löper sedan parallellt med väg 100 i norra delen av Skanörs ljungh, som är en stor ljunghed där skog helt saknas. I öster och söder angränsar planområdet till bostadsbebyggelsen i

4 Norr om planområdet ansluter en smal remsa med betad strandäng som omfattas av flera områdesskydd, t.ex. naturreservat och Natura 2000.

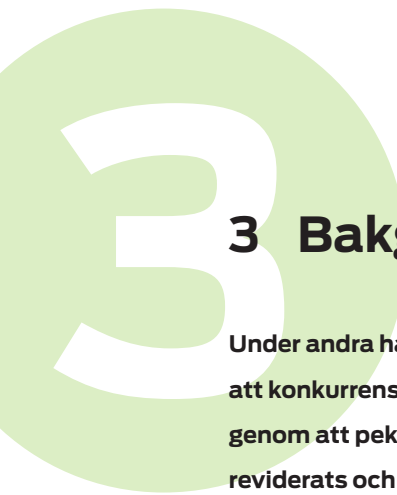

Ljunghusen, fast i söder löper väg 100 mellan området och bebyggelsen. Bebyggelsen är i söder utformad så att mycket vegetation, främst tallskog, finns mellan husen vilket ger området en speciell karaktär av att vara integrerad i naturmiljön. Öster om planområdet är bebyggelsen mer heltäckande och grönområden saknas mellan husen. I norr angränsar betade strandängar och havet tar vid ca 130 m norr om planområdet.

5 Vy mot nordost från planområdets nordgräns. I förgrunden ses den banvall som löper mellan Skanör och Ljunghusen och som nyttjas flitigt av friluftsutövare. Mitt i bild ses det strandängsområde som ansluter norr om planområdet och som omfattas av flera områdesskydd. Längst bort ses havet som ligger på ca 130 m avstånd från planområdet.

Av naturmiljöerna i omgivningen så är det strandängen norr om planområdet som är av störst intresse. Strandängen omfattas av naturreservat, Natura 2000 m.fl. områdesskydd och utgör del av bl.a. riksintresse för naturvård, figur 4. Drygt 100 m ut från stranden ligger en sandrevel, Black, där det förekommer häckningar av småtärna och silvertärna. Många änder, gäss, hägrar, vadare och andra sjöfåglar rastar och övervintrar i vattnen som omger reveln. Själva strandängsområdet är dock av mindre betydelse för fågellivet och hyser inga mängder av häckande eller rastande strandsängsfåglar som andra kustområden på Falsterbonäset gör. Detta kan antas ha att göra med att området endast utgör en smal remsa mellan havet och skogsmark samt bebyggelse, att hävden inte är optimal för strandängshäckande vadare samt att området ligger nära mänsklig bebyggelse, figur 5. Av större intresse är kärlväxtfloran med arter som månlåsbräken, ormtunga, kustarun, strandmolke, dansk iris, bitterkrassing och odört. Av Natura 2000-naturtyper innefattar strandängsområdet driftvallar, salt strandäng samt dyner.

3 Bakgrund riksintresseområden

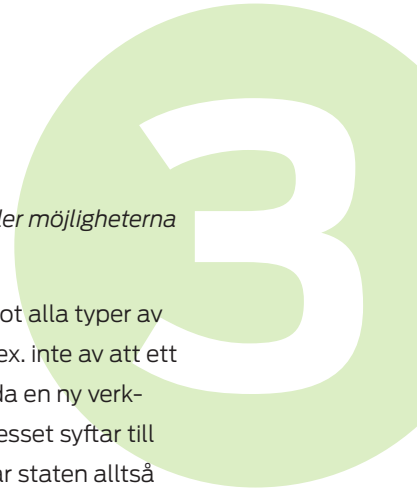
Under andra halvan av 1900-talet uppstod ett ökat behov av fysisk planering i Sverige i takt med att konkurrensen om mark och naturresurser hårdnade. Den svenska staten valde att lösa detta genom att peka ut det som vi idag kallar riksintresseområden. Dessa markområden har utpekats, reviderats och ritats om i flera steg under olika benämningar och baserat på olika lagar, men grundidén om bästa möjliga hushållning med landets resurser har bestått.

3.1 Historik

Grunden till dagens riksintresseområden lades under 1960- och 70-talen i och med arbetet med fysisk riksplanering (FRP). Vid denna tid var kunskapen om landets natur, miljöer, arter, mineraltillgångar etc. på en avsevärt lägre nivå än den är i dagsläget, men man hade insett behovet av kartläggning och planering. Arbetet med den fysiska riksplaneringen innebar dels kartläggning av resurser (t.ex. värdefulla naturområden och värdefulla fyndigheter av olika mineral) och dels framtagandet av riktlinjer för hur dessa skulle omhändertas på bästa sätt. I ett första skede tog länen fram ett material om olika naturtillgångar och vilka anspråk som fanns på dem, baserat på ett ganska bristfälligt underlag då t.ex. inga nationella inventeringar av olika naturtyper fanns att tillgå. Preliminära versioner av det som senare skulle bli riksintresseområden för naturvård och friluftsliv presenterades första gången i rapporten *Hushållning med mark och vatten* (SOU 1971:75). Därefter följde flera år av dialog mellan staten och kommunerna där både föreslagna geografiska områden och riktlinjerna för hur dessa skulle behandlas stöttes och blöttes och program för hur riktlinjerna skulle följas upprättades. Naturvårdsverket, som är den myndighet som ansvarar för att peka ut riksintresseområden för naturvård och friluftsliv, presenterade sedan ett genomarbetat förslag om riksintresseområden 1976. År 1987 när naturresurslagen gjorde sitt inträde ersattes "riktlinjer för fysisk riksplanering" av riksintresseområden i laglig mening. I samband med det gjordes också en översyn av de utpekade riksintresseområdena för naturvård och friluftsliv, varvid gränser ritades om, vissa områden utgick medan andra tillkom. En ny, men inte allomfattande, översyn av riksintresseområdena för naturvård gjordes även i slutet av 1990-talet då resultat av de nationella inventeringarna av bl.a. våtmarker samt ängs- och hagmarker fanns att tillgå. I dagsläget gäller de områden och de gränsdragningar som presenterades efter dessa genomgångar (Naturvårdsverket 2003, Naturvårdsverket 2005a).

3.2 Riksintresseområdenas syfte

Syftet med riksintresseområden är att uppnå god hushållning med nationens resurser. Naturvårdsverket anger att:

Riksintresseområden ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada deras värden eller möjligheterna att använda dem för avsett ändamål. (Naturvårdsverket 2005a).

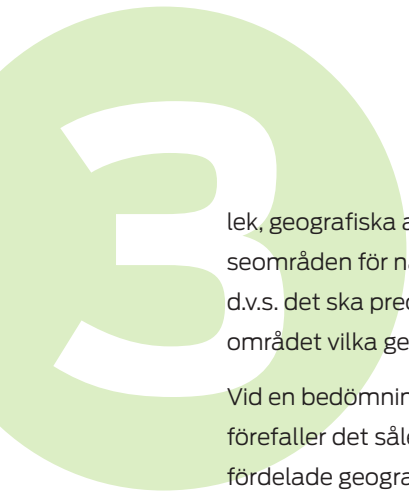
När ett område pekas ut som riksintresse innebär det således inte ett absolut skydd mot alla typer av verksamheter inom hela det utpekade området. Pågående markanvändning hindras t.ex. inte av att ett område pekas ut som riksintresse. Utpekandet innebär blott att det ska prövas huruvida en ny verksamhet kan genomföras utan att det medför påtaglig skada på de värden som riksintresset syftar till att skydda (Naturvårdsverket 2005a). Genom att peka ut riksintresseområden påpekar staten alltså för den kommun som berörs av ett riksintresseområde för t.ex. naturvård att när planer läggs för hur marken i det aktuella området ska nyttjas så ska det tas i beaktande att det ur en nationell synvinkel finns ett intresse av att de riksvärden (t.ex. utpekade naturmiljöer eller mineralfyndigheter) som finns inom området inte lider påtaglig skada. Detta gäller både för de bevarande riksintressena, t.ex. naturvård och friluftsliv och för de exploaterande, t.ex. vindbruk och mineralutvinning.

Viktigt att understryka är att de geografiska gränserna för riksintresseområden ofta är ritade med grov penna. Gränserna följer inte exakt gränserna för de värden som riksintresseområdena avser att omfatta, utan är mer schablonmässigt markerade och följer ofta vägar, järnvägar eller andra av människan eller naturen skapade tydliga gränser i landskapet (Naturvårdsverket 2003). Ofta har kartskalen som områdena markerats på inte medgivit en noggrannare gränsdragning och tanken har varit att efterhand som mer kunskap, i form av inventeringar och andra undersökningar, framkommer ska områdesgränserna successivt revideras och ritas om för att göras mer precisa. Det ligger samtidigt i sakens natur att den geografiska gränsdragningen inte gjorts med större precision då syftet med riksintresseområden inte är detsamma som syftet med t.ex. naturreservat d.v.s. ett definitivt områdesskydd. Ett riksintresseområde innebär en planeringsförutsättning, inte ett definitivt stopp mot exploatering eller viss typ av markanvändning i området. Därmed finns det ingen direkt anledning att dra exakta geografiska gränser för området.

Utgångspunkten att de utpekade riksvärdena inom området inte får lida påtaglig skada vid en ändrad markanvändning gäller oavsett om den tänkta exploateringen sker inom eller utom den geografiska gränsen för området (Naturvårdsverket 2005a). En verksamhet som är placerad strax utanför gränsen kan ha större påverkan på ett område än en annan typ av verksamhet som är belägen innanför gränsen, (vindbruk är ett klassiskt exempel på en verksamhet som kan påverka ett riksintresseområde även om det är placerat utanför gränsen). Av den anledningen behövs heller inga säkerhetszoner eller liknande runt riksintresseområdet.

3.3 Avvägningar vid motstående intressen

I dom från Miljööverdomstolen (MÖD 2004:17) har det klargjorts att för att det ska vara möjligt att bedöma huruvida en ny verksamhet medför påtaglig skada på ett riksintresse eller ej så krävs underlag i form av en närmare beskrivning av de värden som riksintresset syftar till att skydda, samt en analys av verksamhetens konsekvenser för dessa värden (M 9120-03, beslut 2004-10-29). För att underlätta myndigheters bedömningar i dessa frågor har registerblad upprättats där riksintresseområdenas stor-

lek, geografiska avgränsning, förutsättningar för bevarande etc. redovisas. I registerbladen för riksintresseområden för naturvård ska framgå vilka riksvärden som riksintresseområdet syftar till att skydda, d.v.s. det ska preciseras t.ex. vilka naturtyper, särskilda områden och särskilda arter som finns inom området vilka gemensamt ligger till grund för utpekandet (Naturvårdsverket 2005a).

Vid en bedömning av huruvida en ny verksamhet riskerar att medföra påtaglig skada på ett riksintresse förefaller det således mer relevant att titta på de riksvärden som preciserats i registerbladet, hur de är fördelade geografiskt, hur de aggregeras i s.k. värdekärnor, vilken beskaffenhet de har etc. än att titta på gränserna som riksintresset har markerats med på en karta.

3.4 Miljöbalken kap. 3 och kap. 4

I det aktuella fallet berörs riksintresseområden både från miljöbalkens 3:e och 4:e kapitel. De förstnämnda är områden som olika myndigheter gör anspråk på som riksintressen. Först när det uppstår en konflikt prövas frågan om området faktiskt är av riksintresse eller ej, och det är då domstolen i det aktuella fallet som faller avgörandet. Riksintresseområden från miljöbalkens 4:e kapitel är däremot utpekade i sin helhet som riksintresseområden redan i lagtexten. För de senare gäller att ett antal på förhand uppställda regler måste uppfyllas för att en verksamhet ska kunna tillåtas:

1 § De områden som anges i 2-8 §§ är, med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i områdena, i sin helhet av riksintresse. Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd endast om

1. det inte möter något hinder enligt 2-8 §§ och

2. det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden.

Bestämmelserna i första stycket 2 och i 2-6 §§ utgör inte hinder för utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret. Om det finns särskilda skäl utgör bestämmelserna inte heller hinder för anläggningar för utvinning av sådana fyndigheter av ämnen eller material som avses i 3 kap. 7 § andra stycket.

(Miljöbalk 1998:808).

4 Riksintressen enligt MB kap 3

För riksintresseanspråk enligt MB kap 3 finns registerblad knutna till respektive område där det preciseras vad som utgör riksintresseområdets kärnvärden. Det kan t.ex. handla om olika naturtyper, specifika artförekomster, friluftsanläggningar, områden som lämpar sig för bad eller annan rekreation etc.

4.1 Riksintresse för friluftsliv - F5 Skanör-Falsterbohalvön, Vellinge kommun

Det aktuella riksintresseområdet omfattar hela Falsterbohalvön samt delar av samhället Höllviken. De objekt som pekas ut som riksintresseområdets kärnvärden är i första hand knutna till kustmiljöer samt öppen mark, medan skogliga miljöer inte har tagits upp som viktiga. Nedan presenteras de urvalskriterier som använts för utpekandet:

- Sandstränder med dynområden för bad
- Strandängar
- Våtmarker för häckande och rastande fåglar
- Ljunghedsmarker
- Öppet beteslandskap
- Gamla kulturstäder

Som förutsättningar för att områdets värden skall bestå anges att strandängarna ska betas och ljunghedsmarkerna hållas öppna.

I registerbladet presenteras också en beskrivning av områdets huvuddrag. Här ges ytterligare vägledning till vilka områden som ansetts uppbära kärnvärden vid riksintresseområdet utpekande. Här omnämns Skanör och Falsterbo som medeltida städer, vidsträckta badstränder, kust- och strandzonen i väster (Flommen), det öppna beteslandskapet på norra näset (Knösen), Skanörs ljunghed och Måkläppen som viktiga delar av riksintresseområdet.

Nedan presenteras de utpekade objektens och naturtypernas karaktär och belägenhet inom riksintresseområdet. I figur 10 har de objekt som utpekats som riksintresseområdets kärnvärden markerats i en karta. Badstränder, strandängar, våtmarker, ljunghedsmark och betesmark har karterats genom flygbildstolkning, samt bekräftats genom fältbesök. Utbredningen av samhällena Skanör och Falsterbo utgår från hur det ser ut idag, även om det endast är de äldre delarna av respektive ort som kan betraktas som gamla kulturstäder. Då orterna ligger på så pass långt avstånd från planområdet bedöms det inte nödvändigt att i detta skede närmare avgränsa dessa kärnvärden rent geografiskt.

6 Vy över Falsterbonäsets sydstrand. Snövita badstränder och mer eller mindre välutvecklade dynlandskap ger en unik landskapsbild och utgör ett av riksintresseområdets kärnvärden.

Sandstränder med dynområden för bad, figur 6

Falsterbonäsets södra och västra kuster utgörs av sandstränder med ren och mycket finkornig vit sand. Sanden är lättflyktig och med hjälp av vågor och vind har det på sina håll utvecklats ett mycket speciellt dynlandskap. Sanddynerna är täckta med en karaktäristisk vegetation av främst strandråg, sandrör och vresros. Stränderna lockar badgäster från vida omkring vilket ofta orsakar trafikstockning längs väg 100 till och från Falsterbonäset. Utanför sommartid är stränderna välutnyttjade för promenader, motionsrundor, grillning och annat friluftsliv. Mycket tång spolas iland längs stränderna och där denna inte rensas bort utgör tången goda födosöksmiljöer för fåglar, i synnerhet vadare. Det rika fågellivet attraherar i sin tur andra friluftsutövare till stränderna, nämligen fågelskådare. Längs Falsterbonäsets nordsida utgörs stränderna istället av betad strandäng och ingen sandstrand förekommer mellan Knösen och Falsterbokanalen.

Strandängar, figur 7

Stora delar av Falsterbonäsets nordspets, Knösen, utgörs av betade strandängar. Strandängsområdet sträcker sig även ned genom våtmarksområdena väster om Skanör, ända ner tills där Flommens golfbana tar vid. Ett större strandängsområde utgör också Ängsnäset i södra änden av Skanörs ljungheden. Här är övergången mellan ljungheden och strandäng diffus och vissa strandängsarter letar sig en bit in på ljungheden. Strandängsfloran är rik och innehåller många specialiserade arter. De båda större område-

7 Vy över vidsträckt strandängsområde på Falsterbonäsets nordspets - Knösen. Bilden tagen ifrån Skanörs borggruin som är belägen omedelbart norr om Skanörs kyrka.

na med öppna strandängar attraherar stora mängder fåglar. I häckfågelfaunan ingår flera strandängsvadare och främst under hösten rastar mycket stora ansamlingar fåglar, bl.a. gäss, änder och vadare på och kring strandängarna. Även längs stranden norr om Skanörs ljun återfinns betade strandängar. Här utgör strandängarna en smal remsa mellan kusten och skogsområdet och i delar av området är hävden mycket svag eller saknas helt vilket gör att vass och ställvis busk- och trädvegetation letar sig ner till strandkanten. Av flera skäl, bl.a. närheten till skogen och den bitvis svaga hävden är detta område inte lika attraktivt för fågellivet och betydligt färre fåglar både häckar, rastar och övervintrar på och kring dessa ängar. Även detta område attraherar dock friluftsliv och utnyttjas för promenader, grillning, ridning mm.

Våtmarker för häckande och rastande fåglar, figur 8

De "våtmarker" som finns på Falsterbonäset är kanske inte våtmarker i ordets klassiska bemärkelse. Snarare handlar det om lagunliknande landskap där vattnet står i direkt förbindelse med havet och där vattenståndet således samvarierar med havets. Våtmarksområdena, "Flommarna", väster om Skanörs och Falsterbo har uppkommit genom att sandrevlar i havet flyttats med vågrörelser och vallat in nya områden efterhand. Detta är en pågående process och bara de senaste decennierna har en ny sådan våtmark uppstått genom att den f.d. ön Måkläppen fått landförbindelse varvid en ny lagun bildats vid näsets sydvästligaste udde. Företeelsen som sådan gör våtmarksområdena mycket speciella och att-

8 Våtmarksområde norr om Skanörshamnväg.

raktiva för turism och friluftsliv. Dessutom erbjuder våtmarksområdena häck-, rast- och övervintringsplatser för mängder av fåglar som gäss, änder, vadare och tärnor. Alldeles intill vägen som leder mellan Skanörs hamn och själva samhället finns t.ex. en stor koloni av skärfläcka vilken attraherar mängder av besökare under fåglarnas häckningstid. Även havslagunerna söder om Skanörs ljunghed, Ängsnäset, kan möjligen anses ingå bland Falsterbonäsets våtmarksområden. Detta område är också mycket betydelsefullt som häck-, rast- och övervintringsplatser för sjöfåglar såsom änder, vadare och måsfåglar. I övrigt saknas våtmarker på Falsterbonäset, utöver mindre dammar som i flertalet fall är anlagda.

Ljunghedsmarker, figur 9

Skanörs ljunghed är en fukthed som till största delen består av ljunghed. Hedlandskapet är liksom strandängar och andra öppna ytor en kulturprodukt som uppkommit tack vare århundraden av bete, torvtäkt, rishämtning osv. i kombination med påverkan från havsvatten och det faktum att jorden är mycket sandig gjort att ingen trädvegetation har fått fäste. Utöver den speciella landskapsbilden, de vida utblickarna och den vackra och väldoftande ljungheden i sig finns flera aspekter som attraherar friluftsliv. Kärlväxtfloran är mycket varierad och spännande och bland områdets häckande fåglar finns en sådan exklusivitet som svarthakad buskskvätta. Det är dock i första hand fågelsträck som attraherar friluftsliv till området. Dels ger den stora öppna ytan goda möjligheter att upptäcka sträckande fåglar över ett stort område, dels ger den i sig goda flygförutsättningar för vissa typer av fåglar. Under soliga dagar alstras mycket värme över den öppna ytan, värme som värmer upp luften och får den att stiga. Dessa

9 Vy över de centrala delarna av Skanörs ljung.

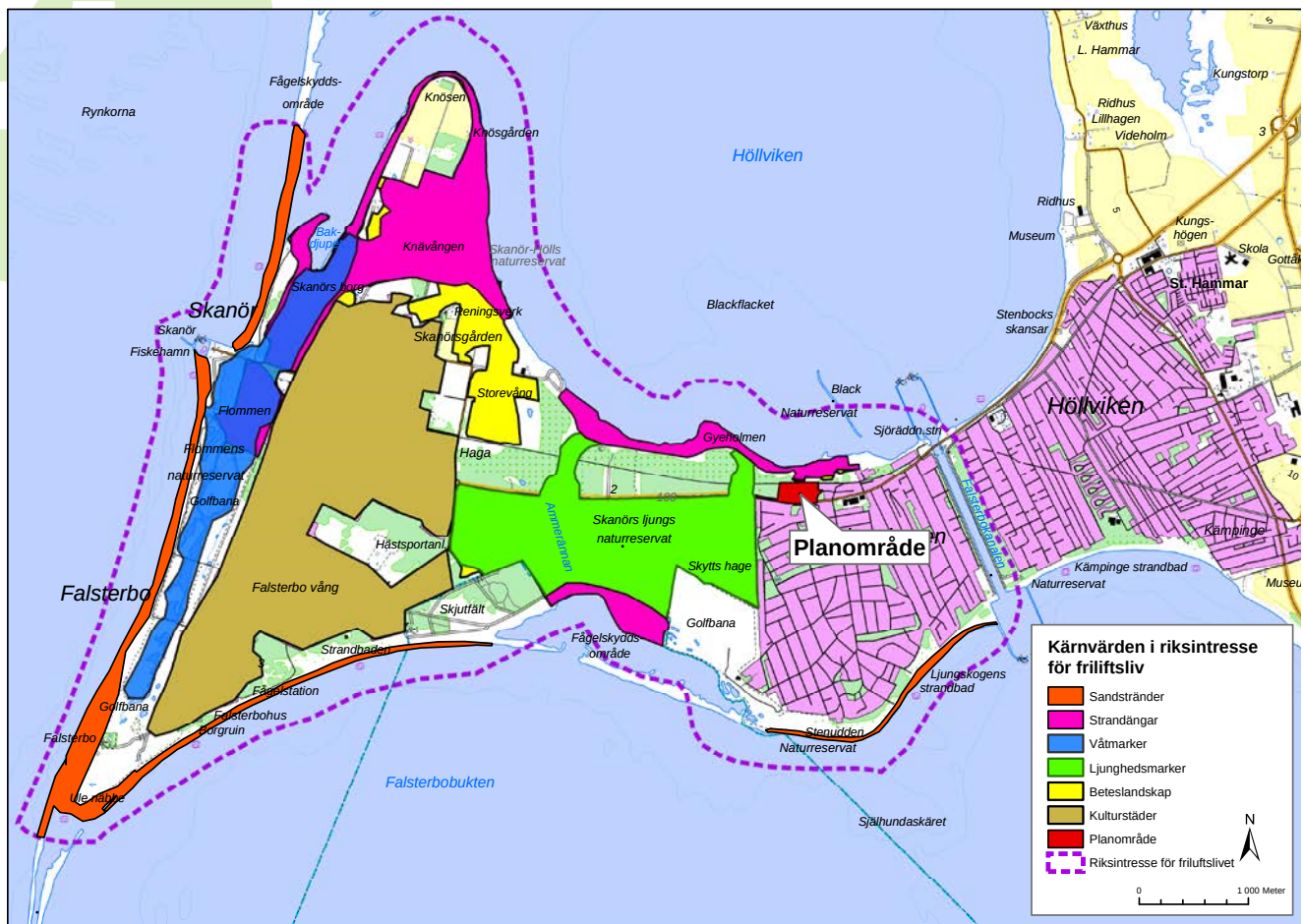
varmluftsbulor kallas termik och utnyttjas av många större fåglar med stor vingyta, t.ex. rovfåglar, storkar och tranor. Dessa seglar upp på hög höjd med minimal ansträngning tack vare de varma uppvindarna och kan sedan glida iväg söderut med mindre energiåtgång än om de tvingats flyga aktivt hela sträckan. Tusentals människor från hela Sverige och norra Europa besöker Skanörs ljung varje höst för att beskåda rovfågelsträcket.

Öppet beteslandskap, figur 9

De stora öppna beteslandskapen på Falsterbonäset utgörs av Skanörs ljung samt strandängarna norr och väster om Skanör som beskrivits ovan under rubrikerna strandängar respektive ljunghedsmarker. Utöver dessa finns ett område med hästhagar kring Skanörs ridhus som är beläget öster om samhället. Dessa mindre och väl inhägnade beteshagar torde inte attrahera särskilt många friluftsutövare utöver dem som tar hand om hästarna. Icke desto mindre bidrar de till en öppen landskapsbild vilket i sig gör området attraktivt och lockar till vistelse längs de vägar, leder och stigar som omger hagarna.

Gamla kulturstäder

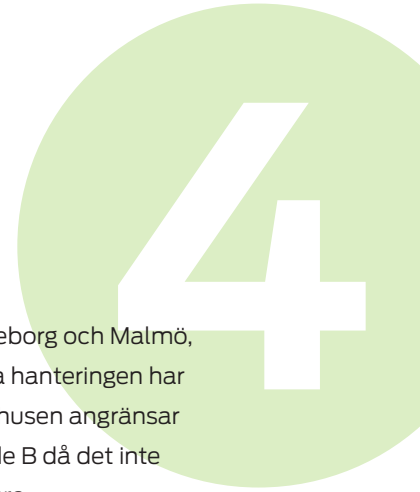
De gamla kulturstäder som avses i registerbladet är Skanör och Falsterbo på västra sidan av Falsterbonäset. De båda orterna är numera ihopväxta och stora bostadsområden av modernt snitt dominerar orterna. Dock finns gamla stadskärnor med attraktionskraft för friluftsliv kvar.

10 Riksintresseområdets kärnvärden. Observera att flera av de utpekade värdena överlappar varandra. Strandäng och betesmark är t.ex. till stora delar synonymt på Falsterbonäset och även ljungheden och delar av våtmarksområdena betas. Inget av riksintresseområdets kärnvärden överlappar med planområdet, men norr om planområdet angränsar betade strandängar.

Sammanfattning av riksintresseområdets kärnvärden, figur 10

Kartan i figur 10 visar de naturtyper och områden som tidigare presenterats i text. Stads kärnorna i Skanör och Falsterbo är belägna i den norra respektive den södra änden av det område som markerats i kartan. Som framgår av såväl texterna som kartan så sammanfaller planområdet inte med något av de kärnvärden för riksintresse som pekas ut enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. En utpekad naturtyp, betad strandäng, ansluter till planområdet i norr. Som framgår av beskrivningen ovan utgör denna strandäng dock inte en av de viktigare i området, dess värden för fågellivet är begränsade och de utgör inte en del av ett större öppet landskap. Inte heller lämpar sig denna kuststräcka särskilt väl för bad. Dock är givetvis vissa värden för friluftslivet knutna även till detta strandängsområde, bl.a. det faktum att stranden är öppen vilket ger möjlighet till utblickar över havet, samt givetvis att den är belägen i direkt anslutning till bostadsområden vilket gör att tillgängligheten är god.

4.2 Riksintresse för naturvård - N91 Måkläppen-Limhamnströskeln

Det aktuella riksintresseområdet omfattar större delarna av kuststräckan mellan Trelleborg och Malmö, samt stora vattenområden, figur 11. Totalt täcker området 60 515 ha. För att underlätta hanteringen har området i registerbladet delats upp i fem delområden, där detaljplaneområdet i Ljunghusen angränsar till det som benämns som delområde B. Genomgången nedan avser endast delområde B då det inte ansetts motiverat att utreda övriga delar av det omfattande riksintresseområdet närmre.

Nedan presenteras de aspekter av geologi och naturmiljö som anges som riksvärden i registerbladet:

Riksvärden knutna till geovetenskap:

- Sedimentär bergrundsstratigrafi
- Sandkust
- Strandvall
- Marskkust
- Dyner

Riksvärden knutna till naturmiljö:

- Naturbetesmark
- Fukthet
- Flora och fauna

I registerbladet presenteras också en beskrivning av områdets huvuddrag. Här ges ytterligare vägledning till vilka områden som ansetts uppbära kärnvärden inom riksintresseområdets delområde B. Främst omnämns Skanörs ljun samt de havsstrandängar som omger den (Höll i norr och Ängsnäset i söder). Dels framhålls ljungheden i sig och dels det rika fågelliv som är knutet till ljungheden och de omgivande strandängarna samt olika arter av växter som är knutna till området. Andra naturtyper som omnämns är hagmark och björkhage. Det omnämns också att det faktum att landskapet är öppet gör området till en viktig observationslokal för det stora flyttfågelsträck som passerar Falsterbohalvön. Slutligen nämns andra aspekter som rör de delar av delområde B som ligger utmed kuststräckan Kämpinge-Trelleborg, d.v.s. långt bort från det aktuella detaljplaneområdet.

Då flera av kärnvärdena sammanfaller med de kärnvärden som anges för riksintresseområdet för friluftsliv som presenteras ovan har dessa inte analyserats närmre här. För kärnvärdena sandkust, dyner, naturbetesmark och fukthet hänvisas därför till genomgången av kärnvärden i riksintresseområdet för friluftsliv. Det som förändras är utbredningen av sandstränder, då riksintresseområdenas utbredning ser lite olika ut vid Ängsnäset i södra delen av Skanörs ljun samt längs stranden mellan Falsterbokanalerna och Kämpinge. För dyner har de egna karteringarna kompletterats med uppgifter från Naturvårdsverkets naturtypskarta där naturtyper inom Natura 2000-områden finns karterade (Naturvårdsverket 2016).

I följande kartor, figur 11, 13 och 14, visas riksintresseområdets utbredning samt de utpekade kärnvärdenas belägenhet. Marskkust har karterats utifrån flygbilder med stöd av utredarens lokalkännedom

11 Den totala utbredningen av riksintresse för naturvård - N91, Måkläppen-Limhamnströskeln. Observera att planområdet är beläget just utanför gränsen till riksintresseområdet vilket på grund av skalan inte framgår av kartan.

samt med vägledning av vad som framgår av registerbladet samt i länsstyrelsens publikation *Skånes kustområden, ett nationallandskap* (Länsstyrelsen i Skåne 2001).

Sedimentär berggrundsstratigrafi och strandvall, figur 11

Vad gäller sedimentär berggrundsstratigrafi och strandvall anges i registerbladet att utpekandet hänvisar till att den speciella berggrundsstratigrafin uppenbarar sig på några platser längs kuststräckan mellan Kämpinge och Trelleborg genom att s.k. Danienkalksten går i dagen. Dessa platser utgör, tillsammans med liknande platser vid Smygehuk längre österut längs sydkusten, de enda platserna i landet där sedimentär berggrund från tertiär tid blottas naturligt. Längs samma kuststräcka är också litorinavallen tydlig i form av en väl markerad strandvall som är belägen utmed kustvägen. Den berörda kuststräckan är belägen ca 5-10 km sydost om planområdet.

12 Exempel på marskkust från Foteviksområdet (Eskilstorps ängar). Till vänster i bild syns ett isbelagt hav, mitt i bild är strandkanten med viss ansamling av ilandfluten tång och till höger är landmassan gräsbeväxt. Lägg märke till de mycket små nivåskillnaderna mellan land och hav.

Marskkust, figur 12

Marskkust är benämningen på en speciell typ av flack, grund kust som ofta översvämmas vid högvatten och därigenom berikas med näringsämnen. På motsvarande sätt blottas stora ytor av havsbotten vid lågvatten. Landmassan byggs på genom att sand och andra partiklar sedimenterar i det grunda vattnet. Efterhand som nya ytor blir torra hjälper växtlighet, i regel gräs, till att binda sanden. Dessa gräsbeväxta områden lämpar sig väl för bete och flertalet av de kvarvarande marskkusterna i Skåne har betats under mycket lång tid. Kusttypen förekommer företrädesvis inne i vikar och andra lite skyddade lägen där vågerosionen inte är betydande. Inom riksintresseområdet förekommer relativt stora ytor av marskkust, t.ex. strandängarna i Foteviksområdet, nordost om Falsterbonäset. Även kuststräckan från Falsterbonäsets nordspets, Knösen, och österut till Falsterbokanalens har karaktärer av denna kusttyp.

Flora och Fauna, figur 13

Vad gäller flora och fauna är det inte självklart hur detta värde ska definieras. Den utgångspunkt som valts är att titta på fördelningen av rapporter om hotade arter eftersom förekomst av sådana kan visa på ett områdes unicitet. Givetvis kan ett område ha en rik flora i bemärkelsen hög artrikedom bestående av triviala och ej hotade arter, men det torde i första hand vara hotade arter som kan motivera olika typer av skydd och som kan ge ett område status av riksintresse.

Med hotade arter avses här arter som utpekats som hotade i 2015 års upplaga av den svenska rödlistan (ArtDatabanken 2015). I analysen har inga observationer av fåglar använts. Detta beror dels på att detaljplanens eventuella påverkan på fåglar utreds i en separat rapport (Enetjärn Natur 2016), men dels även på att metoden passar betydligt bättre för andra organismer. Fåglar rapporteras normalt inte med samma lokalnoggrannhet som andra artgrupper vilket hänger ihop med att fåglar rör sig över större områden. En växt står där den står, medan fåglar kan färdas flera mil mellan boplatser och platser för födosök. En kartanalys av rapporterade fågelobservationer riskerar därför att i första hand visa var fågelskådarna, inte fåglarna, befunnit sig.

2016-03-14

Kartan visar att en majoritet av fynden är från Skanörs ljung. I skogs- och betesmarkerna norr om Skanörs ljung liksom i samhällena Ljunghusen och Höllviken är det betydligt glesare mellan förekomsterna. Inga större koncentrationer av fynd av hotade arter föreligger inom eller i direkt närhet av planområdet. De observationer som föreligger från själva planområdet avser tre växtplatser för kilbjörnbär och två

växtplatser för engelskt björnbär. Detta är två mycket ovanliga arter som i Sverige endast förekommer på ett par lokaler i Skåne.

Sammanfattning av riksintresseområdets kärnvärden, figur 14

Kartan i figur 14 visar riksintresseområdets kärnvärden inom delområde B, med undantag för fauna och flora som redovisas i figur 13. Då planområdet ligger utanför riksintresseområdets gräns kan det rimligen inte ligga inom något av riksintresseområdets kärnvärden. Inom planområdet finns inte heller någon av de utpekade naturtyperna eller geologiska aspekterna som utgör kärnvärden. En utpekad naturtyp, naturbetesmark, ansluter till planområdet i norr. Som framgår av beskrivningen ovan (i avsnittet om riksintresse för friluftsliv) utgör denna strandäng dock inte en av de viktigare i området, dess värden för fågellivet är begränsade och de utgör inte en del av ett större öppet landskap.

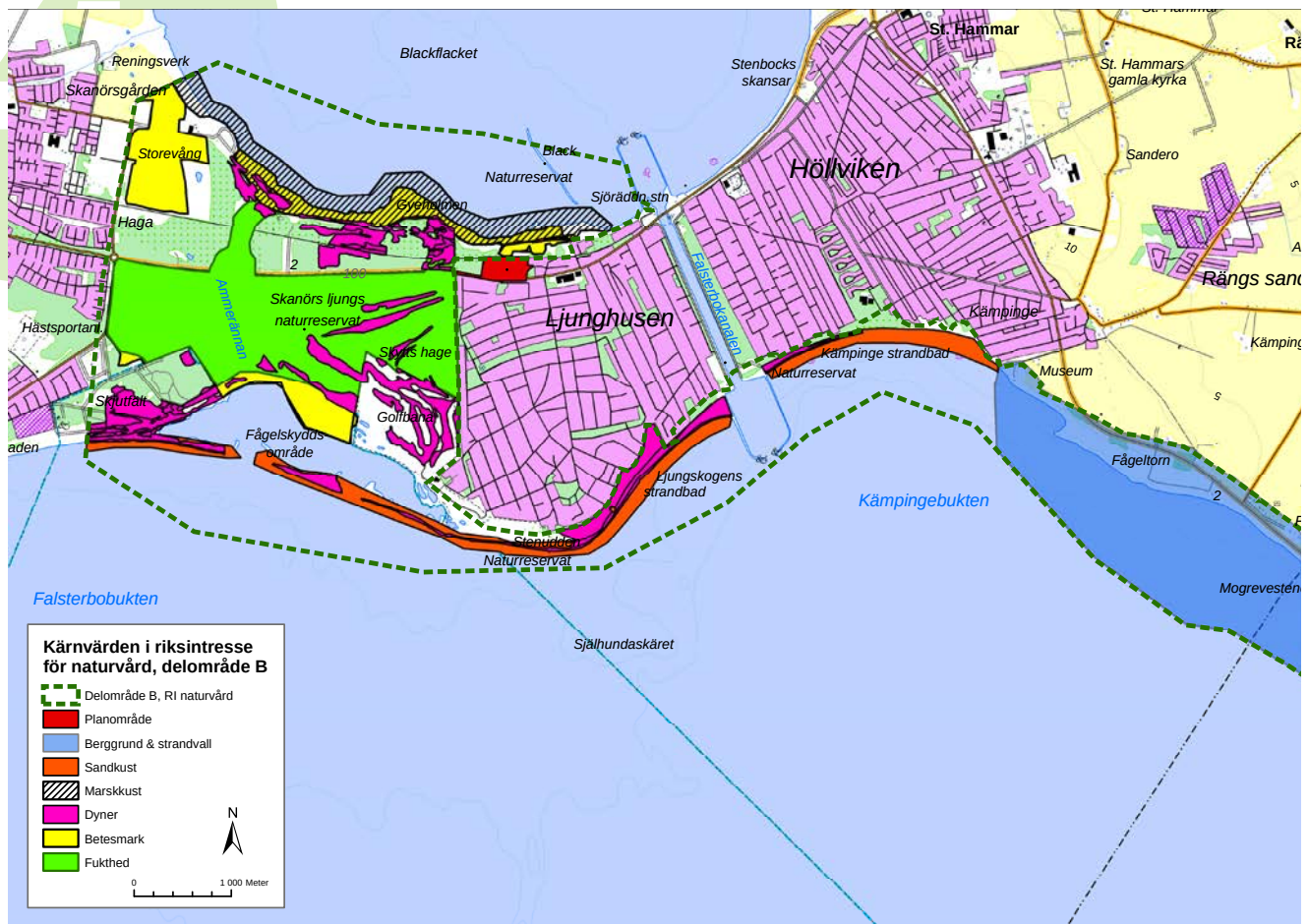
Rödlistan

Rödlistan är en redovisning av arters relativa risk att dö ut från det område som rödlistan avser, i vårt fall Sverige. En art kan sättas upp på rödlistan t.ex. ifall populationen är liten eller ifall den endast förekommer på ett fåtal platser och därmed är sårbar för förändringar på dessa platser. Även en vanlig art som har stor utbredning kan dock bli rödlistad om dess population är stadd i snabb minskning.

Rödlistan är uppdelad i sex olika kategorier, var och en med sin ofta använda förkortning: kunskapsbrist (DD), nationellt utdöd (RE), nära hotad (NT), sårbar (VU), starkt hotad (EN) och akut hotad (CR). Arter i de tre sistnämnda kategorierna kallas med en gemensam term för hotade arter.

Den svenska rödlistan tas fram av Artdatabanken enligt internationella kriterier och revideras regelbundet. Den senaste rödlistan publicerades under våren 2015.

Rödlistan är ett hjälpmedel för att göra naturvårdsprioriteringar, men innebär i sig inget juridiskt skydd för en art. Däremot är listan ett viktigt underlag för arbetet med att nå Sveriges miljömål, däribland Ett rikt växt och djurliv.

14 Karta som visar kärnvärden i delområde B av riksintresseområdet för naturvård. Observera att endast värden belägna inom delområde B visas, samt att kuststräckan Kämpinge-Trelleborg fortsätter utanför kartbilden. Observera även att somliga av de utpekade värdena överlappar varandra. T.ex. så utgör Skanörs ljungr både fukthed och naturbetesmark. Inget av riksintresseområdets kärnvärden överlappar med planområdet, men norr om planområdet angränsar betesmark.

5 Riksintressen enligt MB kap 4

För riksintressen enligt MB kap 4 finns inga registerblad som preciserar områdets kärnvärden. Istället har andra dokument som kan sägas peka ut kärnvärden på motsvarande sätt legat till grund för utredningen.

5.1 Natura 2000

Natura2000-områden är enligt 4 kap. 8 § miljöbalken i sin helhet av riksintresse. Planområdet ligger inte inom Natura 2000, men norr om planområdet angränsar två olika områden som är utpekade enligt fågeldirektivet (SPA) respektive habitatdirektivet (SCI). För Natura 2000-områden gäller att ingrepp som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt 7 kapitlet 27-29 § miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område.

Knutet till Natura 2000-områden finns en bevarandeplan som preciserar vilka värden områdena syftar till att skydda, vilket kan sägas motsvara registerbladens genomgång av kärnvärden för riksintressen som är utpekade enligt MB kap 3. Nedan presenteras en genomgång av de arter och naturtyper som de aktuella Natura 2000-områdena syftar till att skydda (Länsstyrelsen i Skåne 2005a och 2005b).

Natura 2000-område Falsterbo - Foteviken (SPA)

I bevarandeplanen för Falsterbo-Fotevikens Natura 2000-område anges att det övergripande bevarandesyftet är att upprätthålla gynnsam bevarandestatus inom den biogeografiska regionen för följande fågelarter:

Storlom, mindre sångsvan, sångsvan, vitkindad gås, salskrake, havsörn, brun kärrhök, blå kärrhök, fiskguse, stenfalk, skärfläcka, svartbent strandpipare, lungpipare, brushane, myrspov, grönbena, skräntärna, kentsk tärna, fisktärna, silvertärna, småtärna, jorduggla, trädlärka, fältpiplärka, törnskata och sydlig kärrsnäppa (figur 15).

Mer precist anges följande bevarandemål för Natura 2000-området:

- Individantalet av respektive fågelart skall bibehållas eller öka i området
- Livsmiljön för respektive fågelart skall bibehållas eller öka sin nuvarande areal
- Artdiversitet och abundans av de växter, insekter, fisk och bottendjur i området som är viktiga för fågellivet som föda skall bevaras eller ökas.

Detaljplanens påverkan på områdets fågelliv utreds i en separat rapport (Enetjärn Natur 2016) och för bedömningar kring påverkan på ovan nämnda arter hänvisas i första hand till denna utredning. I kortet kan dock sägas att ingen av de utpekade arterna har livsmiljöer inom planområdet. De utpekade arterna är strikt knutna till havs-, strand- och strandängsmiljöer, alternativt vassområden, ljunghed,

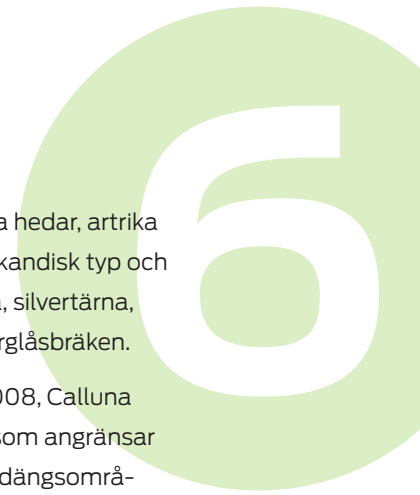
15 Sydlig kärrsnäppa är en av de arter som pekas ut i bevarandeplanen för Natura 2000-området. Arten häckar på betade strandängar på ett fåtal platser i Sverige, bl.a. i Foteviksområdet där bilden är tagen. Den saknas dock som häckfågel på Falsterbonäset.

buskmark och jordbruksmark under den tid på året då de vistas kring Falsterbonäset och även om det inte helt kan uteslutas att någon enskild individ av någon av de utpekade rovfågelsarterna vid något tillfälle nyttjat planområdet för övernattning så är flertalet arter helt otänkbara i de slutna skogliga miljöer som återfinns inom planområdet. Ett antal av de utpekade arterna kan tänkas uppehålla sig tillfälligt i det strandängsområde som ansluter norr om planområdet, och ett flertal i vattenområdet norr därom, men ingen av de utpekade arterna bedöms häcka på dessa strandängar. Skärfläcka, fisk-, silver- och småtärna är däremot potentiella häckfåglar på den lilla sandön Black som ligger ca 100 meter från stranden norr om planområdet.

Natura 2000-område Falsterbohalvön (SCI)

I bevarandeplanen för Falsterbohalvöns Natura 2000-område anges att det övergripande bevarandesyftet är att upprätthålla gynnsam bevarandestatus inom den biogeografiska regionen för följande naturtyper och arter:

Sublittoral sandbankar, ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten, laguner, årlig vegetation på driftvallar, ler- och sandsediment med glasört och andra årliga, salta strandängar, embryonala vandrande sanddyner, vandrande sanddyner med sandrör, permanenta sanddyner med örtvegetation, urkalkade permanenta sanddyner med kråkbär, trädklädda sanddyner, dynvåtmarker, kalkrika oligome-

sotrofa vatten med bentiska kransalger, nordatlantiska fukthedar med klockljung, torra hedar, artrika stagg-gräsmarker på silikatsubstrat, artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ och äldre ekskogar på sura, sandiga marker respektive brun kärrhök, skärfläcka, skrântärna, silvertärna, småtärna, bred gulbrämad dykare, större vattensalamander, gråsäl, knubbsäl och dvärglåsbräken.

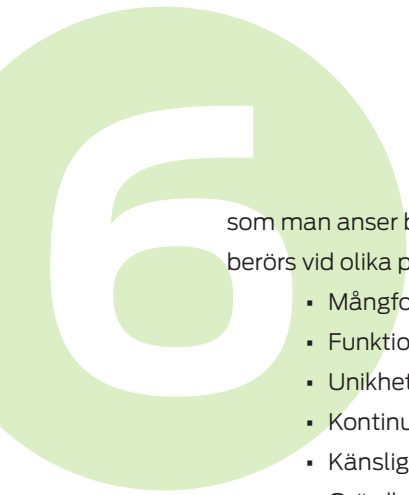
Ingen av de utpekade naturtyperna förekommer inom planområdet (Naturcentrum 2008, Calluna 2013, egna observationer, Naturvårdsverket 2016). Den del av Natura 2000-området som angränsar till planområdet hyser inte heller någon av de utpekade naturtyperna, men inom strandängsområdet mellan planområdet och havet förekommer driftvallar, dyner och salta strandängar som hör till de utpekade naturtyperna. Ingen av de utpekade arterna har livsmiljöer inom planområdet. Fåglarna redan genomgångna i stycket om Natura 2000-området Falsterbo-Foteviken. Bred gulbrämad dykare och större vattensalamander är båda knutna till dammar vilket saknas i planområdets närhet, gråsäl och knubbsäl förekommer uteslutande i marina miljöer och dvärglåsbräken växer på öppna hedar och gräsmarker som Skanörs ljun, inte i skogliga miljöer.

5.2 Riksintresse för högexploaterad kust - Skånes kustzon

Det riksintresseområde för högexploaterad kust enligt 4 kap. 4 § miljöbalken som berörs omfattar hela Skånes kustzon, från Hallandsgränsen till Blekingegränsen. Till detta riksintresse finns inget registerblad knutet, utan här gäller i första hand vad som anges direkt i lagtexten. För att avgöra huruvida en exploatering kan tillåtas eller ej måste det således klargöras huruvida den strider mot någon av bestämmelserna i MB kap 4 2-8 §§ samt huruvida den kan genomföras utan att medföra påtaglig skada på något av områdets natur- eller kulturvärden.

Bestämmelserna 2, 3 och 5-8 §§ i nämnda kapitel är inte tillämplbara för aktuell exploatering. Det kan således endast bli aktuellt att bedöma förevarande exploatering utifrån det riksintresse för högexploaterad kust enligt 4 § som berör planområdet. Däremot tar denna bestämmelse endast sikte på fritidshusbebyggelse. Eftersom förevarande exploatering avser permanentbostadshus är inte heller de begränsningar som följer av 4 § tillämplbara. Då ingen av bestämmelserna i MB kap 4 2-8 §§ berörs i det aktuella fallet, återstår att pröva den planerade exploateringen mot 4 kap. 1 §, andra punkten miljöbalken. Denna stipulerar att exploateringar endast får komma till stånd om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Med uttrycket påtaglig skada avses sådana åtgärder som antingen kan ha en bestående negativ inverkan på de skyddade intressena eller som tillfälligt kan ha stor negativ inverkan på detta. Det bör betonas att bedömningen bör utgå från de samlade natur- och kulturvärdena i hela det geografiska området (prop. 1997/98:45, del 2, s. 36). Analysen bör fokusera på hur lång tid åtgärden kan inverka negativt på de friluftsvärden som gör att området är av riksintresse. Vid bedömningen av om en skada ska anses påtaglig bör det vidare tas hänsyn till att olika områden är olika känsliga för påverkan (Naturvårdsverket 2005b).

För att underlätta tolkningen av vad riksintresset innebär har Länsstyrelsen i Skåne tagit fram ett dokument där de förtydligar hur de tolkar bestämmelserna, samt redogör för vilka värdekärnor de identifierar inom riksintresseområdet (Länsstyrelsen i Skåne 2001). I rapporten ställs ett antal kriterier upp

som man anser bör utgöra utgångspunkt vid bedömningar av de samlade natur- och kulturvärden som berörs vid olika planerade ingrepp och exploatering. Kriterierna är följande:

- Mångformighet
- Funktion
- Unikhet
- Kontinuitet
- Känslighet
- Orördhet, ursprunglig, välbevarad
- Storlek
- Representativ
- Attraktionsvärde
- Forskning och undervisning
- Internationella och nationella överenskommelser
- Rekreationsmöjligheter

Vidare presenteras mer ingående förslag, tankar och idéer om hur dessa kriterier kan tolkas inom olika delområden av Skånes kust samt presenteras värdekärnor inom varje delområde. Inom det delområde som omfattar sydvästra Skånes kust, mellan Malmö och Trelleborg, lyfts Skanörs ljunget och Ängsnäset fram som ett kärnvärde. Kärnvärdet beskrivs enligt följande:

På det smalaste partiet på Falsterbohalvön på Falsterbohalvön utbreder sig ett öppet hedlandskap, Ljungen, som tidigare hade större omfattning. I sen tid har tallplanteringar kommit att omgärda Ljungen. Området har hållits öppet genom betning under lång tid och här har också tagits torv till taktäckning, som hägnadsmaterial och bränsle. Fram till sen medeltid växte här ekskog. Tvärs över Ljungen finns Ammerännan som är grävd och troligen fungerat som transportled och tullgräns. Ljungen har en mycket speciell flora och fauna knuten till den hävdade hedvegetationen. Längs kusten finns ängsnäset med innanförliggande laguner som har ett rikt fågelliv. Bl a häckar svartbent strandpipare här på sin enda svenska lokal. (Riksintresse för naturvård, kulturminnesvård och friluftsliv, naturreservat, naturvårdsprogrammet, kulturminnesvårdsprogrammet, förslag till fågeldirektiv)."

Aspekter som framhålls för sydvästkusten i genomgången av de ovan angivna kriterierna är (i något förkortad form):

- **Allmänt:** Naturområden är knutna till kusten och den sandiga Falsterbohalvön som inte lämpat sig för uppodling i samma utsträckning. Kulturvärdena finns främst i 1800-talets skifteslandskap samt som objekt i de äldre kyrkbyarna och som forn-lämningar.
- **Vegetation samt fauna och flora:** Faunistiska värden finns bl.a. i den rika förekomsten av vadare på strandängarna. Den sydliga kärrsnäppan har här sin viktigaste förekomst och den svartbenta strandpiparen sin enda. Falsterbohalvön är en av Europas viktigaste sträckfågellokalerna med goda förutsättningar för rastande fåglar att finna föda och skydd. Botaniska inslag är t.ex. dansk iris som bara förekommer här längs kusten.

6

- **Kulturlandskap:** Området har mycket lång kulturhistorisk påverkan med många forntida lämningar. Gravhögar finns på höjdlägen från främst bronsålder. Två medeltida stadsbildningar i Skanör och Falsterbo med bevarad relation med omgivande landskap.
- **Friluftsliv och turism:** I området finns en relativt stor andel allemansrättslig kustmark per innevånare för närrecreation. Områdets största betydelse för friluftslivet är badstränder längs näset. Under vår och framförallt höst söker sig många naturintresserade till Falsterbohalvön för att studera fågelsträcket som är ett av de mest imponerande i Europa. De rika naturmiljöerna har även mycket övrigt att erbjuda de naturintresserade med speciell flora och fauna. Stora delar av Falsterbohalvön är avsatt som naturreservat för att bevara de rika naturförhållandena och trygga tillgången till allemansrättslig mark. De kulturhistoriska miljöerna lockar också många besökare med de gamla städerna Falsterbo och Skanör, kyrkor och fornlämningar. Områdets stora betydelse under vikingatid och de arkeologiska lämningar som hittats i Foteviken från denna tid har resulterat i Vikingamuseet strax norr om Höllviken. Falsterbohalvön har lång tradition som golfcenter med tre gamla banor. Även väster om Trelleborg vid Stavstensudden finns en strandnära golfbana. För fritidsbåtar finns hamnar i Skåre, Skanör, Falsterbo och Klagshamn.
- **Samlade värden:** Den flacka sydvästra kusten med Falsterbohalvön omges av grunda havsområden och har omfattande strandängar bevarade. Området mellan Höllviken och Klagshamn är landets största strandängsområde och av internationell betydelse för den rika floran och faunan. Den skyddade Foteviken har också varit betydelsefull för sjöfarten speciellt under senare delen av järnåldern. Falsterbonäset hyser också mycket stora natur- och kulturmiljövärden och större delen utanför tätorterna är avsatt som naturreservat. Viktiga landskapsstrukturer som finns bevarade är omfattande vallar av både torv och tång längs de tidiga odlingsmarkerna på näset. Skanörs ljung är både en värdefull naturmiljö och en kulturmiljö med lång kontinuitet.

Slutligen ges följande rekommendationer inför framtida exploateringar:

Den öppna strandzonen mellan Klagshamn och Höllviken samt vid Knösen är mycket känslig för nya inslag och bör därför hållas fri från ny bebyggelse en bit in från kusten. Ombyggnad och komplettering av befintlig bebyggelse bör ske med stor hänsyn till landskapsbild och kulturhistorisk tradition. I de inre delarnas odlingslandskap och längs kusten mellan Höllviken och Trelleborg finns spridd bebyggelse som med stor hänsyn till landskapsbilden kan tåla en begränsad komplettering. Inslagen bör anpassas till den gårdsstruktur som finns. Landmärken i form av högre byggnadsverk bör ske i anslutning till tätorter och på ett sådant sätt att de inte påtagligt stör landskapsbilden eller befintliga kulturhistoriska objekt. Expansion av tätortsbebyggelse bör företrädesvis ske inåt land istället för längs kuststräckan. Fritidsbebyggelse bör undvikas i nya lägen och bara uppföras som förtätning av redan befintlig fritidsbebyggelse eller i de befintliga äldre byarna.

Sammanfattning riksintresseområdets kärnvärden

För att kunna göra relevanta bedömningar görs här ett försök att uttolka vad som anges utgör kärnvärden inom riksintresset för högexploaterad kust på Falsterbohalvön:

- Strandängar med rik förekomst av vadare
- Sträckfågellokal
- Goda förutsättningar för rastande fåglar
- Höga botaniska värden
- Fornlämningar och kyrkor
- Medeltida städer
- Badstränder
- Golfbanor
- Hamnar för fritidsbåtar

Vilken påverkan detaljplanens genomförande kan tänkas ha på områdets fågelliv utreds separat (Ene-tjärn Natur 2016). Botaniska värden som berörs av detaljplanens genomförande redogörs för i kapitel 2. Utbredningen av medeltida städer och badstränder redogörs för i kapitel 4. Återstår gör att redogöra för förekomsten av kyrkor, golfbanor, småbåtshamnar och fornlämningar i planområdets närhet.

Från planområdet är det ca 4,4 km till Skanörs kyrka i nordväst, drygt 5 km till Falsterbo kyrka i sydväst och ca 4 km till Stora Hammars kyrka. Avståndet till närmsta golfbana, Ljunghusens golfbana, och närmsta småbåtshamn, Falsterbokanal, är respektive drygt 1 km med mellanliggande naturmiljö och bebyggelse. En forn lämning finns registrerad inom planområdet enligt Riksantikvarieämbetets digitala karttjänst Fornsök (Riksantikvarieämbetet 2016). Fyndet rör en gränssten som enligt en inventering som genomfördes 1968 ska ha funnits i området, men som vid senare eftersök inte har kunnat återfinnas.

6 Bedömningar kring påverkan på berörda riksintressen

I kapitlet presenteras bedömningar kring huruvida riksintresseområdena riskerar att lida påtaglig skada vid ett genomförande av detaljplanen.

6.1 Riksintresse för friluftsliv

Delar av planområdet hyser i sig vissa värden för friluftslivet genom att det utgör ett grönområde inom en tätort. I de delar där terrängen är framkomlig nyttjas området av närboende för rekreation och hundrastning samt för pedagogiska ändamål av närbelägna skolor och förskolor. Området får på så vis anses utgöra ett rekreativt område av betydelse för Ljunghusens befolkning. Detta är en viktig aspekt som inte ska förringas, men det innebär inte per automatik att planområdet utgör ett kärnvärde i riksintresseområdet. För att uppnå sådan status är det rimligt att ett område attraherar friluftsutövare från ganska långt avstånd. Så är fallet med flera platser på Falsterbonäset, t.ex. badstränderna, fågelloka-

16 Vitkindade gäss över strandängarna på Knösen som bedöms utgöra en värdekärna i riksintresset för friluftsliv.

7

lerna och kulturstäder. Mer tveksamt är ifall någon åker 100 mil, 10 mil eller ens 1 mil i syfte att ta en promenad inom planområdet.

Som redogjorts för ovan är det inget av det som utpekats som riksintresseområdets kärnvärden som sammanfaller med planområdet. De aspekter som attraherar friluftsliv till Falsterbonäset i ett nationellt såväl som internationellt perspektiv är i första hand badstränderna och det fantastiskt rika fågellivet. Kärnområdena utgörs av stränderna längs näsets södra och västra sidor, strandängarna vid Ängsnäset och Knösen (figur 16), våtmarkerna väster om Skanör och Falsterbo, Skanörs ljunghed samt de gamla stadskärnorna i Skanör och Falsterbo. Inget av dessa områden är direkt berörda av detaljplanen. Skulle någon påverkan ske så skulle det vara genom indirekta effekter av ett något ökat antal boende människor på Falsterbonäset, men dessa effekter kan rimligen inte förväntas bli mer än ytterst marginella och kan därmed inte sägas medföra påtaglig skada på någon del av riksintresseområdet.

Bedömningen är att detaljplanens genomförande inte medför påtaglig skada på riksintresset för friluftsliv.

6.2 Riksintresse för naturvård

Som framgår av kapitel 4 är det inget av riksintresseområdets kärnvärden som berörs direkt av planområdet. De naturtyper som anträffas inom planområdet är inte upptagna som betydelsefulla för riksintresseområdet, utan tvärtom tycks det finnas goda skäl till avvägningen som gjort att planområdet faktiskt inte innesluts i riksintresseområdet.

Det är de öppna markerna - ljungheden, stränderna med sanddyner eller betade strandängar, de geologiskt intressanta lokalerna längs Kämpingekusten samt den rika floran och faunan som ligger till grund för utpekandet i delområde B av riksintresset. Kärnområdena utgörs av Skanörs ljunghed, Ängsnäset, stränderna längs näsets sydsida och längs Kämpingekusten samt av lokaler med koncentrationer av ovanliga eller hotade växter och djur.

Stort fokus ligger på områdets betydelse för fågelfaunan, såväl häckande som sträckande, rastande och övervintrande fåglar - både i delområde B och i övriga delar av riksintresseområdet. De biotoper som omnämns som viktiga för fåglarna är framförallt strandängar samt strand- och vattenområden generellt. Vad gäller häckfåglar preciseras vadare (i synnerhet strandängsvadare), tärnor och vissa andra helt eller delvis vattenlevande arter. Sträckande fåglar som tas upp är rovfåglar och vadare, men även områdets betydelse som sträcklokal rent generellt. Bland rastande fåglar nämns områdets betydelse för vadare (figur 17), änder och andra sjöfåglar. Övervintrande fåglar som nämns är även de sjöfåglar och vadare. Som visats i separat utredning förekommer de nämnda artgrupperna inte inom planområdet eftersom deras livsmiljöer saknas där (Enetjärn Natur 2016). Detaljplanens genomförande förväntas således inte påverka de arter som utgör kärnvärden för riksintresset. Andra arter skulle däremot kunna påverkas, vilket utreds närmre i Fågelutredningen. De fåglar som häckar i planområdet är företrädesvis vanliga skogslevande arter och de rödlistade arter som förekommer inom området förväntas kunna hitta andra lokaler som ersätter den biotopförlust som detaljplanens genomförande medför (med reservation för att ingen bedömning gjorts kring mindre hackspett i väntan på en fält-

17 Rastande kärrsnäppor vid Ängsnäset som bedöms utgöra en värdekärna i riksintresset för naturvård.

inventering under våren 2016). Sträckande fåglar förväntas inte påverkas av bostadsbebyggelse och planområdet som utgör en 7 ha stor skogsmark hyser inga betydande mängder rastande eller övervintande fåglar. De stora värden som finns för fågelfaunan på Falsterbonäset är inte knutna till skogliga miljöer utan i första hand till vatten- och strandområden samt andra öppna miljöer.

Som visats i kapitel 2 är det heller inga viktiga förekomster av rödlistade växter eller andra organismer som berörs, med undantag för några rödlistade björnbär. Dessa björnbär har endast ett fåtal växtplatser i landet och utgör därmed ett mycket högt naturvärde. Björnbären saknar dock lagstadgat skydd och är därför möjliga att hantera genom skyddsåtgärder. I och med att det planeras för flytt och nyetablering av plantor av de berörda arterna i närområdet (Calluna 2016, in prep) bedöms detaljplanens genomförande inte medföra att populationerna omintetgår.

Skulle någon påverkan ske för de naturvärden som pekats ut som riksintressanta så vore det effekter av ett något ökat antal boende människor på Falsterbonäset, men dessa effekter kan rimligen inte förväntas bli mer än ytterst marginella och kan därmed inte sägas medföra påtaglig skada på någon del av riksintresseområdet.

Bedömningen är att detaljplanens genomförande inte medför påtaglig skada på riksintresset för naturvård.

6.3 Natura 2000

Genomgången i kapitel 5 visar att inga av de utpekade habitaterna förekommer inom planområdet samt att det inte förekommer livsmiljöer för några av de utpekade arterna inom planområdet. Inte heller den del av strandängsområdet som angränsar till planområdet utgör en utpekad naturtyp. Längre ut mot stranden förekommer utpekade naturtyper, men det finns ingen anledning att tro att dessa skulle skadas eller förstöras p.g.a. detaljplanens genomförande, varken genom den markberedning som detaljplanens genomförande medför eller genom en eventuell ökning av antalet människor som vistas i området.

Bedömningen är att detaljplanens genomförande inte kan påverka miljön inom Natura 2000-områdena på ett betydande sätt.

6.4 Riksintresse för högexploaterad kust

Ingen av bestämmelserna i MB kap 4 2-8§§ är tillämpliga i det aktuella fallet. Frågan är huruvida detaljplanen kan genomföras utan att medföra påtaglig skada på natur- eller kulturvärden i området. Med uttrycket påtaglig skada avses sådana åtgärder som antingen kan ha en bestående negativ inverkan på de skyddade intressena eller som tillfälligt kan ha stor negativ inverkan på detta. Det bör betonas att bedömningen bör utgå från de samlade natur- och kulturvärdena i hela det geografiska området (prop. 1997/98:45, del 2, s. 36).

Genomgången i kapitel 5 visar att ingen av de aspekter som Länsstyrelsen trycker på som viktiga för Falsterbonäset berörs av detaljplanens genomförande. De aspekter som hålls fram sammanfaller till stora delar med det som redan genomgått i föregående avsnitt om riksintresse för friluftsliv och natur respektive Natura 2000.

Planområdet är således inte en avgörande del av de värden för naturvärden, friluftslivet eller kulturmiljön som gör Falsterbonäset så unikt och attraktivt. Det är inte skogsområden utan snarare öppna miljöer, gamla kulturlandskap som Skanörs ljung, stränder, golfbanor, gamla kulturstäder samt inte minst de viktiga lokalerna för djur och växter som riksintresset torde syfta till att bevara. Planområdet har inte visats innehålla viktiga kulturmiljöer eller fornlämningar. Vissa naturvärden finns i området, främst några rödlistade arter av björnbär samt några rödlistade fågelarter. Sedan det står klart att björnbären kommer att tas om hand genom transplantation till andra lokaler samt att bevarandestatusen för de rödlistade fågelarter som antas häcka i området inte bedöms påverkas negativt av detaljplanens genomförande (med reservation för att ingen bedömning gjorts kring mindre hackspett i avvaktan på kommande fältinventering) är det svårt att se att detaljplanen skulle möta motstånd p.g.a. riksintresset för högexploaterad kust.

Bedömningen är att detaljplanens genomförande inte hindras av bestämmelserna i MB kap 4.

6.5 Samlad bedömning riksintresse

Det område som berörs av den aktuella detaljplanen hyser värden för såväl friluftsliv som naturvård. Värden som möjligheter till vardagsrekreation i tätortsnära natur, åldrande lövträd samt förekomster av rastande fladdermöss och enstaka signalarter bland växter, mossor och lavar är dock inget som pekats ut som kärnvärden i riksintresseområdena. Värdena bedöms inte vara av sådan karaktär att de uppbär status av nationellt intresse, med undantag för några rödlistade björnbär, som dock kommer att tas om hand på lämpligt sätt, samt med reservation för att bedömning kring mindre hackspett ännu inte gjorts.

Mot denna bakgrund är bedömningen att inget riksintresse riskerar att lida påtaglig skada vid detaljplanens genomförande.

Källor

Litteratur

ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU, Uppsala 2015.

Calluna 2013. Natur-PM inför detaljplan av Ljungskogen, Vellinge kommun 2013. Naturvärdesinventering och rödlistade arter. Elektronisk publikation 2013-11-07.

Calluna 2016. In prep. PM angående möjligheter för flytt av hotade björnbär vid Ljunghusen.

Enetjärn Natur 2016. Utredning och bedömning av fågellivet Ljunghusen 12:6 m.fl. Planerad bostadsbyggnad i Vellinge kommun, Skåne län. Elektronisk publikation 2016.

Länsstyrelsen i Skåne 2001. 2001:35 Skånes kustområden - ett nationallandskap (huvudrapport). Rapportserien Skåne i utveckling. ISSN 1402-3393.

Länsstyrelsen i Skåne 2005a. Bevarandeplan för Natura 2000-område Falsterbo-Foteviken. Elektronisk publikation 2005-12-16.

Länsstyrelsen i Skåne 2005b. Bevarandeplan för Natura 2000-område Falsterbohalvön. Elektronisk publikation 2015-12-16.

Naturcentrum 2008. Naturvårdsutlåtande Ljunghusen, Vellinge kommun. Elektronisk publikation 2008.

Naturvårdsverket 2003. Riksidress för naturvård - nationella prioriteringar i lokal planering. Utvärdering av ett styrmedel för hushållning med mark och vatten. Rapport 5309. Stockholm 2003.

Naturvårdsverket 2005a. Handbok 2005:5 Riksidress för naturvård och friluftsliv. Handbok med allmänna råd för tillämpningen av 3 kap. 6 §, andra stycket, Miljöbalken. Elektronisk publikation. Stockholm 2005.

Naturvårdsverket 2005b. Naturvårdsverkets författningssamling, NFS 2005:17, Naturvårdsverkets allmänna råd om påtaglig skada (till 3 kap. 6 §, andra stycket, miljöbalken). Stockholm 2005.

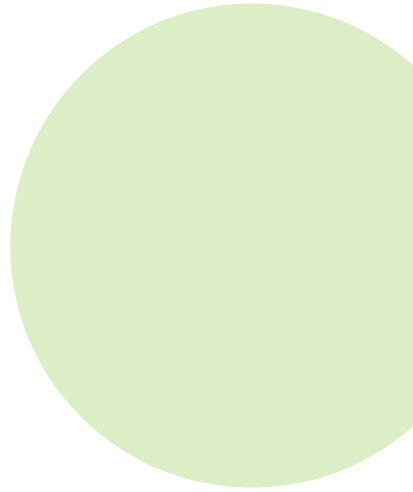
Regeringens proposition 1997/98:45.

SOU 1971:75. Statens Offentliga Utredningar. Hushållning med mark och vatten. Rapport 1971 upprättad inom civildepartementet. Stockholm 1971.

Vellinge kommun 2015. Naturvårdsprogram Vellinge kommun. Vellinge kommun, redaktör Anna Freij. Elektronisk publikation 2015.

Observationer av arter

ArtDatabanken 2016. Utdrag ur ArtDatabankens fyndregister (2016-02-08).

Regelverk

Miljöbalk 1998:808. Miljö- och energidepartementet 1998.

Rättsfall

M9120-03. Miljööverdomstolens dom den 29 oktober 2004, mål nr M 9120-03.

Webbsidor

Riksantikvarieämbetet 2016. Uppgifter om fornlämningar i och kring planområdet har hämtats från riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister, FORNSÖK. Materialet finns tillgängligt via:

http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html?utm_source=fornsok&utm_medium=block&utm_campaign=ux-test

Sidan besöktes 2016-03-01.

Naturvårdsverket 2016. Uppgifter om förekomster av olika naturtyper inom Natura 2000-områden har hämtats från Naturvårdsverkets digitala naturtypskarta, NNK. Materialet finns tillgängliga via:

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Datat laddades ner 2016-03-01.

enetjärn
natur ab